

Hadley Howes prikazao je knjigu D. Brand *The Blue Clerk – Ars Poetica in 59 Versos* (“Plavi referent – umjetnost poezije u 59 stihova”). Katrina Cohen-Palacios osvrnula se je na djelo A. Cocciola *Moving Image and Sound Collections for Archivists* (“Pokretna slika i zvučne zbirke za arhiviste”). Jennifer Anderson prikazala je knjigu Shoshane Zuboff *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power* (“Doba nadzornoga kapitalizma: Borba za ljudsku budućnost na novoj granici moći”). Siham Alaoui osvrnuo se je na drugo izdanje rada urednica L. Gagnon-Arguin, S. Mas i D. Maurel *Typologie des documents des organisations – de la création à la conservation* (“Tipologija organizacijskih dokumenata – od stvaranja do konzervacije”).

Broj zaključuje nekrolog posvećen Shirlee Anne Smith preminuloj 14. travnja 2020., koji je napisala Shelley Sweeney. Shirlee Anne Smith bila je prva arhivistica tvrtke Hudson’s Bay (HBS), tvrtke s najstarijom tradicijom trgovanja krznom na geografskom području od zapadne Kanade do Winnipega, čije se arhivsko gradivo nalazi u Unescovom registru sjećanja čovječanstva.

Ivana Kuhar

***Archives and Manuscripts* 48, br. 1, 2 i 3 (2020).**

Prvi broj sveska 48 (2020) australskoga časopisa *Archives and Manuscripts* otvoren je uvodom autorice i glavne urednice časopisa Viviane Frings-Hessami, koja pod naslovom *The end of archival ideas?* (“Kraj arhivističkih ideja?”) problematizira pitanje brzoga i nekritičnoga protoka informacija u suvremenom informatičkom svijetu, na što ju je naveo *tweet* kojim se je komentator poznat u arhivističkim krugovima referirao na istoimeno poglavlje knjige *Archival Futures* Craiga Gauldapoda. U *tweetu* komentator neutemeljeno optužuje autora da implicira kraj novih arhivističkih ideja te da odbacuje sav rad trenutačnih arhivističkih napora. Nakon što je već podijelio veliki broj korisnika Tweetera, komentator je priznao da uopće nije pročitao poglavlje navedene knjige. Na temelju toga slučaja glavna urednica poziva arhiviste na kritičko promišljanje, obranu činjenica te daljnje prezentiranje novih arhivističkih ideja kroz djelovanje časopisa *Archives and Manuscripts*.

U prvom članku Judit Gutiérrez-de-Armas pod naslovom *Archival practices in Early Modern Spain: Transformation, destruction and (re)construction of family archives in the Canary Islands* (“Arhivističke prakse u ranoj modernoj Španjolskoj: Transformacija, uništenje i (re)konstrukcija obiteljskih arhiva na Kanarskom otočju”) obrazlaže nastanak i obnovu obiteljskih arhiva na Kanarskom otočju od razdoblja kolonizacije u 15. stoljeću do 19. stoljeća u raznim nepovolj-

nim povijesnim, društvenim i prirodnim okolnostima. U članku su analizirani različiti putevi razvoja obiteljskih arhiva te su povezani s razvojem javnih arhiva u istom razdoblju.

Autorica Nampombe Saurombe u članku *Taking archives to the people: An examination of public programs in the National Archives of the Eastern and Southern Africa Regional Branch of the International Council on Archives* ("Približavanje arhiva ljudima: Istraživanje javnih programa nacionalnih arhiva istočnoafričke i južnoafričke regionalne grane Međunarodnoga arhivskoga vijeća") govori o dostupnosti i korištenju arhiva na području dvanaest zemalja Istočne i Južne Afrike te donosi okvir za podizanje svijesti o korištenju javnih arhiva uz sve postojeće izazove. Razlozi su lošemu stanju, kako navodi, financijski, ali i neodgovarajući programi namijenjeni javnosti zbog lošega upravljanja, nedostatka kadra i potrebnih vještina te neradoga korištenja novih tehnologija.

Vrlo aktualnom problematikom u kontekstu povećanoga i ubrzanoga protoka informacija preko društvenih mreža bavi se Dominique Glassman u članku *Facebook is creating records – but who is managing them?* ("Facebook stvara zapise, ali tko njima upravlja?"). Prema autorici, u stvaranju konteksta zapisa preko Facebooka sudjeluju tri strane: autori zapisa (*postova*), Facebook kroz svoje oblikovanje te "treće strane", koje prikupljaju podatke i stvaraju tržišne profile korisnika. Zbog toga se u konačnici stvaraju tri različite verzije istovjetnoga zapisa. Autorica upravljanje podacima stavlja u kontekst Facebook-Cambridge Analytica skandala, koji se je pojavio nakon što je 2013. britanska konzultantska tvrtka Cambridge Analytica prikupila osobne podatke milijuna korisnika Facebooka bez njihova dopuštenja, uglavnom u svrhu političkoga oglašavanja, te u kontekst Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR). Zbog činjenice da Facebook sadržaj stranica može preuzeti i izmijeniti bez dopuštenja njihovih autora, članak u pitanje dovodi pouzdanost i izvornost Facebook zapisa.

U četvrtom i posljednjem članku prvoga broja pod naslovom *Authenticity in places of belonging: Community collective memory as a complex, adaptive record-keeping system* ("Autentičnost mjesta pripadnosti: Zajedničko sjećanje zajednice kao složen i prilagodljiv sustav očuvanja zapisa") autorica Belinda Battley sustav očuvanja zapisa društvene zajednice vidi kao kompleksan i promjenjiv sustav stvaranja i očuvanja zapisa koji uključuju i osobne odnose, kulturne prakse, priče, prikupljena znanja, zajednička događanja i posebna mjesta. Zbog toga smatra da izuzimanje zapisa iz društvenih zajednica bez uzimanja u obzir svih okolnosti stvara prepreke između zajednice i zapisa te uklanja velik dio njegova konteksta. Predlaže da, ako je potrebno pohraniti gradivo u spremišta s ciljem očuvanja i sprječavanja oštećenja, institucije koje su nadležne za njegovo preuzimanje i čuvanje, samostalno ili u suradnji sa zajednicom, stvore "mjesto pripadanja" (*place of belonging*), pomoću kojega bi se omogućio pristup na kulturološki prikladne načine radi očuvanja njihove izvornosti, važnosti i integriteta, kako bi i dalje igrali važnu ulogu u djelovanju zajednice koje su sastavni dio.

Prvi broj sadrži i osvrt Nicole Laurent i Kirsten Wright na mrežni tečaj osposobljavanja *A trauma-informed approach to managing archives: A new online course* ("Pristup upravljanju arhivima u traumatičnim okolnostima"), koji je razvijen za Australijsko društvo arhivista s ciljem stvaranja potpore arhivima i arhivskim djelatnicima koji u radu mogu biti zahvaćeni raznim traumama, a posebno djelatnicima na istaknutim položajima koji izravno komuniciraju s javnošću te korisnicima i djelatnicima u arhivima koji se bave gradivom za koje je poznato da sadrži zapise koji svjedoče o traumatičnim iskustvima.

Broj završava prikazom četiri knjige. Prvi je prikaz Michaela Piggotta knjige *A matter of facts: the value of evidence in an information age* autorice Laure Millar, a u drugom prikazu Charles Jeurgens predstavlja knjigu skupine autora (Frank Upward, Barbara Reed, Gillian Oliver, Joanne Evans) pod naslovom *Recordkeeping informatics for a networked age*. Treći se prikaz odnosi na knjigu *A history of archival practice* autora Paul Delsallea, a napisao ga je Richard Lehane. Autorica Leisa Gibbons donosi četvrti prikaz u ovom izdanju, o knjizi *Records and Information Management*.

Drugi broj ovoga sveska posebno je izdanje pod naslovom *Engaging with war records: Archival histories and historical practice* ("Baveći se ratnim zapisima: Arhivske povijesti i povijesna praksa"). Gostujući urednici ovoga izdanja su Bart Ziino and Anne-Marie Condé.

Prvi rad drugoga broja naslova *Archives and the Australian Great War centenary: Retrospect and prospect* ("Arhivi i stogodišnjica Velikog rata u Australiji") donosi promišljanja autora Michaela Piggotta o arhivističkim naporima u istraživanju Prvoga svjetskoga rata, o spomen-obilježju Australian War Memorial, njegovoj ulozi u istraživanjima te o pitanjima koja ostaju otvorena nakon obilježavanja stogodišnjice Velikoga rata 2018. godine, poput zaostataka u obradi gradiva ili digitalnoga razvoja. Autor poziva nove istraživače da se pridruže istraživanjima dokumentacije o iskustvima Australije u Prvom svjetskom ratu.

Paul Dagleish u članku pod naslovom *Recordkeeping in the First Australian Imperial Force: The political imperative* ("Organizacija zapisa Prve australske carske sile: Politički utjecaj") piše o zapisima koji su nastali djelovanjem First Australian Imperial Force (1st AIF), prve australske vojne jedinice u Europi, za vrijeme Prvoga svjetskoga rata te o društvenim, političkim i vojnim prilikama koje su utjecale na upravljanje njezinom administracijom.

Anne-Marie Condé u članku *A societal provenance analysis of the First World War service records held at the National Archives of Australia* ("Analiza društvene provenijencije zapisa nastalih za vrijeme Prvoga svjetskoga rata pohranjenih u Nacionalnom arhivu Australije") donosi analizu društvene provenijencije gradiva nastaloga tijekom službe u Prvom svjetskom ratu koje se čuva u Nacionalnom arhivu Australije u seriji Commonwealth Records Series B2455. Gradivo je od svojega nastanka služilo kao poveznica između pojedinaca, obitelji i državnih

tijela, olakšalo je postupke žaljenja te je uvelike pridonijelo nacionalnim projektima poput Roll of Honor u Australskom ratnom memorijalu (Australian War Memorial) i pomoglo veteranima i njihovim obiteljima u ostvarivanju prava i izgradnji novih osobnih identiteta.

Snehae Reddy pod naslovom *Archives and trails from the First World War: Repurposing imperial records of North African and Indian soldiers in Palestine and Syria, 1917–1923* (“Zapisi i tragovi iz Prvoga svjetskoga rata: Prenamjena carskih zapisa sjevernoafričkih i indijskih vojnika u Palestini i Siriji, 1917.-1923.”) piše o ograničenjima u korištenju arhivskih izvora u istraživanju sjevernoafričkih i indijskih trupa u Prvom svjetskom ratu i oskudnom broju postojećih zapisa. Članak otvara pitanje potrebe dekolonizacije vojnih arhiva iz razdoblja Velikoga rata i korištenja podataka koji su izvorno prikupljeni radi uskih vojnih interesa kako bi se razumjelo vojno iskustvo kolonijalnih vojnika. Ti izvori, najvećim dijelom službeni dokumenti, nose obilježja prošlih organizacijskih ustroja te ne mogu biti odvojeni od konteksta ili svrhe njihova nastajanja kako bi mogli biti valjano istraženi.

U članku *The historian activist and the Gift to the Nation project: Preserving the records of the Australian Red Cross* (“Povijesni aktivist i projekt Poklon naciji: Očuvanje zapisa Crvenoga križa Australije”) Melanie Oppenheimer piše o projektu koji je 2014. godine pokrenuo australski Crveni križ u sklopu proslave stote obljetnice djelovanja. Riječ je o predaji arhivskoga gradiva raznim nacionalnim, državnim i područnim institucijama diljem Australije, uključujući i arhivu Sveučilišta Melbourne i Državnoj knjižnici New South Walesa, što je nastavak prijašnjih primopredaja Državnoj knjižnici Južne Australije i Memorijalnomu vojnomu centru Australije (Australian War Memorial). Članak istražuje društvenu provenijenciju tih zbirki i otkriva izazove s kojima se susreću dobrotvorne organizacije u očuvanju gradiva te načine na koje povjesničari i arhivisti mogu iskoristiti iskustva u pomaganju takvim organizacijama. Prema članku, projekt *Gift to the Nation* predstavlja promjenu u shvaćanju Prvoga svjetskoga rata prema transnacionalnoj paradigmi, koja prepoznaje važnost dobrotvornih organizacija.

Elise Edmonds u članku *Of sentimental value: Collecting personal diaries from the First World War* (“O sentimentalnoj vrijednosti: Prikupljanje osobnih dnevnika iz Prvoga svjetskoga rata”) piše o prvom akvizicijskom programu u Australiji kojim su prikupljeni osobni dnevnik vojnika koji su sudjelovali u Prvom svjetskom ratu (European War Collecting Program). Prikupljanje je nakon proglašenoga primirja predložio William Ifould, glavni knjižničar Javne knjižnice New South Walesa, a započelo je početkom prosinca 1918., nakon što su se u australskom i novozelandskom tisku počeli pojavljivati oglasi kojima su poticali vojnici koji su se vraćali s bojišta da Knjižnici predaju svoje osobne dnevnike. Članak istražuje akvizicije kojima je Knjižnica preuzela osobne dnevnike i analizira procjedbenu metodologiju djelatnika Državne knjižnice. Ova studija naglašava nedavnu arhivističku raspravu kojom se preispituje uloga arhivista u

procjeni, očuvanju i davanju prednosti nekim zbirka u odnosu na druge te govori o arhivistima kao onima koji posreduju i posljedično oblikuju zbirke u svojim institucijama.

U članku *Recording the war effort: Immigrant communities in Latin America and the memory of the Great War* ("Bilježenje ratnih napora: Imigrantske zajednice u Latinskoj Americi i sjećanje na Veliki rat") Marije Inés Tato bavi se inicijativama koje su nakon primirja poduzeli članovi raznih europskih zajednice u Argentini, Boliviji, Brazilu, Čileu, Meksiku, Paragvaju, Peruu i ostalim zemljama Latinske Amerike kako bi zabilježili svoje sudjelovanje u Prvom svjetskom ratu. Detaljne informacije o njihovom djelovanju prikupljene su i objavljenje kao bogate knjige sjećanja. Članak preispituje komemorativnu i arhivističku ulogu takvih zapisa.

U sedmom, ujedno i posljednjem članku ovoga posebnoga izdanja *From Belgium to Hague via Berlin and Moscow: Documenting war crimes and the quest for international justice, 1919–2019* ("Od Belgije do Haaga preko Berlina i Moskve: Dokumentiranje ratnih zločina i potraga za međunarodnom pravdom") autorica Delphine Lauwers piše o arhivskom gradivu koje svjedoči o ratnim zločinima počinjenima od strane Njemačke u Prvom svjetsku ratu. Gradivo je nastalo djelovanjem civilnih i vojnih sudova, a bilježi na stotine istraga i kaznenih progona pokrenutih zbog počinjenih djela prilikom invazije na Belgiju i tijekom njezine okupacije. Dokumenti su iz Moskve predani Belgiji 2002. godine, a osim svjedočenja o njemačkim zločinima i iskustvima iz svakodnevnoga života pod okupacijom, nude i vrijedan uvid u povijest međunarodnoga kriminalnoga prava. Članak je s arhivističkoga gledišta važan jer ulazi u trag neočekivanomu putu zapisa, u kontekst stavlja njegov nastanak te raspravlja o pitanjima repatrijacije arhivskoga gradiva.

Treći broj 48. sveska časopisa *Archives and Manuscripts* otvoren je uvodnom riječju urednice na temu *Re-designing the Archives* ("Preoblikovanje arhiva"). Autorica se osvrće na situaciju koju je u cijelom svijetu uzrokovala pandemija koronavirusa i preispituje izazove i nove mogućnosti s kojima će se susretati arhivska struka u novonastalim okolnostima. Jedna je od prvih australskih žrtava te zdravstvene krize Michael Saclier, prvi predsjednik Australskoga društva arhivista (Australian Society of Archivists, ASA), kojemu nekrolog u ovom broju posvećuju autori Pennie Pemberton i Ewan Maidment, prisjećajući se njegova života i rada te doprinosa razvoju arhivske struke u Australiji.

U radu *Applying user-centred design to Archives* ("Primjena modela arhiva s korisnikom u središtu") autori Michael Smith i Janet Villata promišljaju o arhivskim sustavima i postupcima koji u središte postavljaju korisnika, istražuju napetosti između arhivske prakse i korisničkih iskustava te analiziraju što se uistinu događa kada je korisnik postavljen u središte arhivskoga sustava.

Blanca Bazaco Palacios u radu *Another Archive is Possible* ("Drugačiji arhiv je moguć") postavlja pitanje je li moguć drugačiji arhiv te je li gradivo koje je

nastalo djelovanjem društvenih pokreta poput 15 M u Španjolskoj ili kao posljedica terorističkih napada, poput 11. rujna u SAD-u i 11 M u Madridu, uistinu arhivsko gradivo.

Rad *Reconstituting "the archives of silence": How to "recreate" slavery and slave trade archives* ("Stvaranje 'zapisa tišine': Kako 'oživjeti' zapise o ropstvu i trgovanju robljem") autora Louis-Gilles Pairaulta donosi temu o zapisima koji su nastali prilikom trgovanja robljem. Budući da je većina postojećih zapisa nastala djelovanjem trgovaca robljem, a tiče se uglavnom administracije ili poslovnih pitanja, autor stavlja naglasak na drugu stranu, tj. na zapise stvorene iz perspektive robova. U radu se raspravlja o tom kako se takvi zapisi mogu iskoristiti za popunjavanje postojećih praznina u povijesti.

U prvom članku pod naslovom *#Cuéntalo: The path between archival activism and the social archive(s)* ("#Cuéntalo: Put između arhivističkoga aktivizma i društvenih zapisa") autori Vicenç Ruiz Gómez i Aniol Maria Vallès objašnjavaju iskustvo Društva katalonskih arhivista i djelatnika pismohrana (Society of Catalan Archivists and Record Managers, AAC) u arhiviranju podataka s društvenih mreža. Trodijelni članak u prvom dijelu prikazuje arhivsku znanost kao politički alat u okvirima informacijskoga društva. Drugi dio je posvećen putu koji je prošao AAC od prvih koraka koji su učinjeni kako bi se očuvali *hashtagovi* na društvenim mrežama, pa do promišljanja teorijskoga okvira koji je potreban kako sve ne bi ostalo na pukom prikupljanju sadržaja. Potonje je dovelo do definicije nove vrste arhivskoga fonda, koji autori nazivaju *social fond* ("društveni fond"). Treći je dio članka studija slučaja #Cuéntalo. Riječ je o projektu pokrenutom 2018. godine čiji je cilj raskrinkavanje muškoga nasilja nad ženama pomoću navedenoga *hashtaga*. Osim za prikupljanje i čuvanje podataka, taj je projekt poslužio i kao opsežna vježba autokategorizacije pomoću algoritma koji obrađuje svakodnevni govor i pomoću kojega su stvorene dinamične i zapanjujuće vizualizacije podataka koji pokrivaju preko 160.000 *tweetova*.

U članku *Decolonising the archives: Languages as enablers and barriers to accessing public archives in South Africa* ("Dekolonizacija arhiva: Jezici kao sredstva i prepreke pristupu javnim arhivima u Južnoafričkoj Republici") autorica Isabel S. Schellnack-Kelly bavi se pitanjem utjecaja jezika na mogućnosti pristupa arhivskom gradivu u Južnoafričkoj Republici, u kojoj je trenutačno priznato jedanaest službenih jezika. U kvalitativnoj studiji autorica identificira jezike korištene u različitim zbirkama koje se čuvaju u javnim arhivima Južnoafričke Republike. U radu se istražuju izazovi prilikom istraživanja velike količine gradiva kojemu je pristup ograničen zbog jezičnih barijera i nedostatka prevoditeljskih usluga.

Još jednu vrlo aktualnu temu u ovom broju donose autori Weimei Pan i Luciana Duranti u članku *Sitting in limbo or being the flaming Phoenix: The relevance of the archival discipline to the admissibility of digital evidence in China* ("Boravak u limbu ili Phoenix u plamenu: Važnost arhivističke prakse za prihva-

ćanje digitalnih dokaza u Kini”). Članak govori o digitalnoj tranziciji u Kini te kineskom pravnom sustavu i pravilima koja upravljaju mogućnostima korištenja papirnatih i digitalnih zapisa u pravnim postupcima. U članku se raspravlja i o ulozi tzv. “trećih strana” (*third party*) u prikupljanju i očuvanju dokaza te jamčenju o autentičnosti takvih zapisa. U tom kontekstu prikazana je i važnost arhivistike u digitalnoj tranziciji kroz primjer Inter PARES Trust Paast Model (Preservation as a Service for Trust).

Posljednji broj ovoga sveska sadrži prikaze 4 knjiga. Prvu knjigu napisao je Geoffrey Yeo pod naslovom *Records, information and data: Exploring the role of record-keeping in an information culture*, a prikaz donosi Gregory Rolan. Mark Brogan napisao je recenziju knjige Edwarda Snowdena *Permanent Record*, a Michael Karabinos knjige Jean-Christophea Cloutiera naslova *Shadow archives: The lifecycles of African American Literature*. Posljednja je recenzija, ujedno i posljednji rad ovoga broja, Katrine Tamaire o knjizi *Ko Taranaki te Maunga* autorice Rachel Buchanan.

Monika Banić

***Archives and Records: The Journal of the Archives and Records Association* 41, br. 1, 2 i 3 (2020).**

Četrdesetprvo godišće britanskoga časopisa *Archives and Records* izišlo je tijekom 2020. godine u 3 broja (proljeće, ljeto i zima).

Prvi broj, objavljen u proljeće 2020., sadrži 4 članka, 12 prikaza, 2 nekrologa i obavijest o novim publikacijama.

Prvi članak autorice Medhe Chotai *Impact of reminiscence-based services provided by archives for people with dementia* (“Učinak usluga temeljenih na prisjećanju koje pružaju arhivi za osobe s demencijom”) usmjeren je na istraživanje koje je autorica provela radi prikupljanja podataka za donošenje zaključaka o učinku koje arhivi, kroz rad na sjećanju, imaju na psihosocijalno zdravlje osoba s demencijom. Istraživanje je provedeno slanjem upitnika na adrese 26 arhiva, koji provode rad na sjećanju, no zbog nedovoljnoga broja povratnih informacija (10 upitnika, 3 polustrukturirana intervjua) autorica nije mogla doći do generalnoga zaključka. Ističe potrebu za daljnjim istraživanjem i suradnjom, kako s ostalim kulturnim institucijama, tako i s medicinskim profesionalcima u stvaranju baze dokaza. Uz to, ističe projekt *Before I Forget* Nicka Barratta i istraživanje *Mementos from Boots multisensory boxes* kao primjere takve suradnje. Članak donosi prijedlog za standardizirana pitanja istraživanja koristeći pristup teorije promjene te je opremljen sa slikovnim prikazom teorije, njezinim dijagramom i skalom ocjenjivanja raspoloženja.